

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Bankų apklausos apžvalga

2023 m. I ketvirtis

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie bankų skolinimo veiklą: taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksniai, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt.

Apklausos respondentai – vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose einantys bankų darbuotojai. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus 6 komercinių bankų¹ ir 4 užsienio bankų filialų² (toliau – bankai) apklausą. Jų buvo prašoma atsakyti, kaip per ketvirtį pasikeitė bankų skolinimo veikla, kokie buvo bankų atstovų lūkesčiai dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo per artimiausius tris mėnesius. Apklausą atlikta 2023 m. kovo mėn.–balandžio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją bei vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepriklausomai nuo jų užimamos rinkos dalies.

Paveiksluose pateikiamas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos švelninami, dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos griežtinami, dalies (procentais) skirtumas. Vertinant paklausą, procentų skirtumas reiškia bankų, atsakiusių, kad paklausa augs, dalies ir bankų, atsakiusių, kad paklausa mažės, dalies skirtumą.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami ne visų apklausoje dalyvavusių, o keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apibendrinti apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti [ECB interneto svetainėje](#).

¹ „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB Šiaulių bankas, Revolut Bank, UAB, UAB Medicinos bankas ir PayRay Bank, UAB.

² Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas, Akciju sabiedrība „Citadele banka“ Lietuvos filialas ir BIGBANK AS filialas.

APKLAUSOS REZULTATŲ SANTRAUKA

Apklausoje rezultatai rodo, kad 2023 m. pirmąjį ketvirtį tik keli bankai ir toliau griežtino skolinimo standartus ir planuoja tai daryti ateityje, tačiau jų dalis buvo mažesnė nei ankstesnį ketvirtį. Taip pat keletas bankų nurodė, kad vis dar mažėjo naujų įmonių ir būsto paskolų paklausa, tačiau atsirado ir teigusių, kad ateityje paklausa turėtų didėti. Nuo pandemijos labiausiai nukentėjusiam viešbučių ir restoranų sektoriui bankai vis dar daugiausia riboja skolinimą dėl prasčiau vertinamos šio sektoriaus būklės. Įmonių ir namų ūkių finansinės būklės perspektyvos ir toliau buvo vertinamos niūriai, palyginti su 2022 m. pirmuoju pusmečiu, o šį kartą prasčiausiai įvertinta nekilnojamojo turto (NT), statybos ir apdirbamosios gamybos įmonių finansinės būklės raida. Toliau kylant pagrindinėms palūkanų normoms, apie pusė bankų ir toliau išvėlė galimą visų paskolų portfelių kredito rizikos išaugimą, o apie trečdalis – paskolų restruktūrizavimo atvejų padaugėjimą, ypač įmonių paskolų segmente. Lūkesčiai dėl gyvenamojo ir komercinio NT kainų augimo tebebuvo suprastėję – dauguma apklausoje dalyvavusių bankų tikisi, kad gyvenamojo NT kainos mažės, o komercinio – nesikeis arba mažės, taip pat atsirado besitikinčių didesnės kainų korekcijos. Be to, gyvenamojo NT segmente, kaip ir ankstesnį ketvirtį, visi bankai išvėlė disbalansų, o komercinio NT segmente – trečdalis bankų, abiejuose segmentuose daugiausia dėl kainų pervertinimo.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

Keli bankai nurodė 2023 m. pirmąjį ketvirtį griežtinę skolinimo standartus³, o paskolų sąlygas⁴ iš esmės nepakito. Dėl vyraujančio neapibrėžtumo ir prastesnių ekonomikos perspektyvų atsargesnis bankų rizikos vertinimas ir jos toleravimas ir toliau labiausiai prisidėjo prie griežtesnių paskolų įmonėms ir vartojimui standartų, tačiau bankų, nurodžiusių, kad griežtino standartus, per ketvirtį šiek tiek sumažėjo, o būsto paskolų standartai iš esmės nekito (žr. 1 ir 7 pav.). Taip pat mažiau bankų faktiškai griežtino standartus, nei nurodė tai ketinantys daryti ankstesnį ketvirtį. Ketinančių 2023 m. antrąjį ketvirtį griežtinti paskolų įmonėms ir vartojimui standartus šiek tiek sumažėjo, nors būsto paskolų – nepakito, tačiau, kaip ir ankstesnį ketvirtį, dauguma nurodė, kad skolinimo standartai artimiausią ketvirtį nesikeis (žr. 5 ir 11 pav.). Be to, paskolų įmonėms ir namų ūkiams sąlygos per ketvirtį taip pat iš esmės nepakito (žr. 2 ir 8 pav.).

Toliau mažėjo naujų paskolų ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa, daugiausia dėl prastėjančių lūkesčių, didėjančios skolinimosi kainos ir mažesnių investicijų, tačiau artimiausią ketvirtį bankai tikisi paskolų namų ūkiams paklausos pagyvėjimo. 2023 m. pirmąjį ketvirtį paskolų įmonėms paklausos mažėjimą įvardijo trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų, o tam didžiausią įtaką darė sumažėjęs investicijų finansavimo bei apyvartinių lėšų poreikis ir pakilęs bendras palūkanų normų lygis (žr. 4 pav.). Būsto paskolų paklausos mažėjimą nurodė šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis bankų, o vartojimo paskolų paklausa truputį padidėjo (žr. 10 pav.). Mažesnę būsto paskolų paklausą vis dar labiausiai veikė kylančios palūkanų normos, prastėjantys gyventojų lūkesčiai ir blogiau vertinamos būsto rinkos perspektyvos. Kita vertus, vartojimo paskolų paklausą teigiamai veikė ilgalaikio vartojimo prekių įsigijimas ir palūkanų normos, kurios, kitaip negu būsto paskolų atveju, yra gana stabilios dėl fiksuotųjų palūkanų pobūdžio ir galimai didesnės kredito davėjų konkurencijos. Per artimiausią ketvirtį bankai tikisi, kad naujų paskolų ne finansų įmonėms paklausa iš esmės nesikeis, o namų ūkiams – išaugs. Labiausiai tikimasi vartojimo, būsto ir trumpalaikių paskolų verslui paklausos padidėjimo (žr. 6 ir 12 pav.).

Viešbučių ir restoranų bei statybos įmonių finansinę būklę bankai įvertino prasčiausiai, o blogesnę finansinę būklę raidą dauguma bankų numatė NT, statybos ir apdirbamosios gamybos įmonėms. 2023 m. pirmąjį ketvirtį trečdalis respondentų viešbučių ir restoranų bei statybos įmonių finansinę padėtį vertino kaip blogą (žr. 13 pav.). Kitų sektorių finansinę padėtį įvertinta vidutiniškai arba gerai, iš jų ir toliau palankiausiai įvertintos miškininkystės, žemės ūkio ir prekybos įmonės – dauguma respondentų (67 %) teigė,

³ Vidaus taisyklės ar kriterijai, kuriais bankai vadovaujasi priimdami sprendimą suteikti paskolą. Kredito standartai apima reikalaujamas paskolos ir skolininko charakteristikas, kad paskolos prašymas būtų patvirtintas.

⁴ Paskolų sąlygos, kuriomis bankas yra linkęs suteikti paskolą, t. y. palūkanų norma, paskolos dydis, paskolos terminas ir pan.

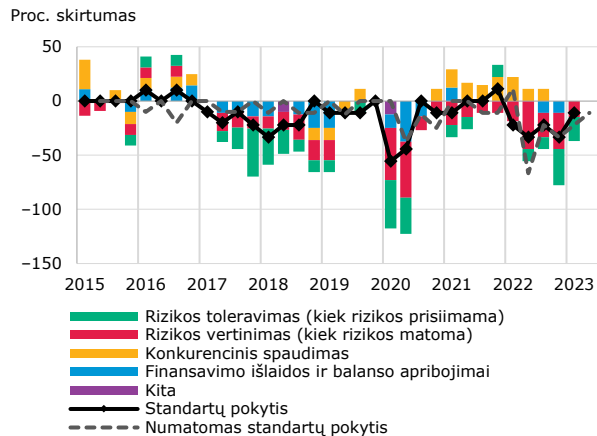
kad jų finansinė padėtis yra gera arba labai gera. Kita vertus, bendrai finansinės būklės perspektyvos tebėra niūresnės. Prasčiausiai įvertinta statybos, NT ir apdirbamosios gamybos įmonių finansinės būklės perspektyva – daugiau nei pusė bankų nurodė blogėjančią šių ekonominių veiklų įmonių finansinės būklės raidą (žr. 14 pav.). Ankstesnį ketvirtį prasčiausiai vertinta namų ūkių finansinės padėties perspektyva 2023 m. pirmąjį ketvirtį įvertinta palankiau, nors vis dar 44 proc. respondentų ją vertino kaip blogėjančią. Be to, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, šiek tiek suprastėjo transporto įmonių vertinimas, o miškininkystės, prekybos ir viešbučių ir restoranų sektoriai buvo įvertinti palankiau – dauguma bankų šių sektorių finansinės būklės perspektyvą įvertino kaip stabilią. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, bankai dažniau nurodė, kad artimiausiu metu mažės jų konkurencija dėl skolinimo (bankai, tikėtina, labiau ribos finansavimą) NT, statybos, transporto bei viešbučių ir restoranų veikloms (žr. 16 pav.). Taip pat padaugėjo bankų, kurie nurodė, kad konkurencija dėl skolinimo daliai ekonomikos sektorių – statybos, NT ir viešbučių bei restoranų – mažėjo ir pastarąjį ketvirtį (žr. 15 pav.).

Bendra ekonominė situacija ir toliau daugiausia lėmė skolinimo ribojimą – labiausiai viešbučių ir restoranų veiklos įmonėms, o tebekylančios pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, galėtų lemti didesnę kredito riziką ir daugiau paskolų restruktūrizavimo atvejų. Paskolų teikimas vis dar daugiausia buvo ribojamas nuo pandemijos pradžios labiausiai paveiktoms viešbučių ir restoranų veiklos įmonėms, nors taip teigusių bankų dalis per ketvirtį šiek tiek sumažėjo (žr. 17 pav.). Taip pat paskolų teikimas dažniau buvo ribojamas statybos ir NT įmonėms. Pagrindinė ribojimo priežastis ir toliau buvo bendra ekonominė situacija, nors trečdalis bankų nurodė ir siekį perskirstyti paskolų portfelį (žr. 18 pav.). Vis dar šiek tiek didėjo atmetamų paskolų įmonėms paraiškų dalis, tačiau namų ūkių atveju ši dalis iš esmės nekito (būsto paskolų atveju vienas bankas nurodė, kad ši dalis netgi sumažėjo, žr. 3 ir 9 pav.). Prastėjanti ekonominė raida ir sparčiai didėjanti skolinimo kaina gali dar labiau prisidėti prie turimų finansinių įsipareigojimų naštos augimo. Šiek tiek mažiau nei pusė apklausoje dalyvavusių bankų vertino, kad dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų galėtų padaugėti didesnės kredito rizikos būsto, vartojimo ir kitų paskolų, o daugiau nei pusė jų taip teigė apie paskolų įmonėms portfelį (žr. 19 pav.). Palūkanų normų augimo pasekmė taip pat dažniau buvo įvardijamas didesnis paskolų restruktūrizavimo atvejų skaičius. Kita vertus, apie trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų reikšmingo poveikio būsto paskolų ir paskolų įmonėms portfeliams dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų nematė, o pusė bankų taip teigė apie vartojimo paskolas.

Bankų lūkesčiai dėl NT kainų tebėra suprastėję: dauguma tikisi, kad gyvenamojo NT kainos mažės, o komercinio – nesikeis arba mažės, ir toliau visi nurodė išvelgiantys disbalansų gyvenamojo NT rinkoje. Gyvenamojo NT kainų augimo lūkesčiai, kalbant apie artimiausius metus, per ketvirtį reikšmingai nekito – penktadalis bankų tikėjosi iki 5 proc. senos statybos būstų kainų mažėjimo, o trečdalis teigė, kad kainos galėtų mažėti iki 10 proc. (pastaroji dalis per ketvirtį šiek tiek padidėjo, žr. 20 pav.). Panašių tendencijų tikimasi ir naujos statybos būstų segmente: šiek tiek daugiau nei pusė bankų tikėtusi kainų mažėjimo iki 5 arba 10 proc. Pažymėtina, kad 2023 m. pirmąjį ketvirtį atsirado bankų, nurodžiusių, kad būsto kainos per artimiausius metus galėtų didėti. Kaip ir anksčiau, visi apklausoje dalyvavę bankai teigė būsto rinkoje išvelgiantys disbalansų, daugiausia dėl per didelių kainų (žr. 21 ir 22 pav.). Dėl komercinio NT kainų lūkesčiai taip pat reikšmingai nekito – daugiausia respondentų teigė, kad kainos per artimiausius metus vis dar bus stabilios, tačiau trečdalis tikisi, kad komercinio NT kainos mažės iki 5 proc., o vienas bankas nurodė galimą net didesnę nei 10 proc. kainos sumažėjimą. Disbalansų šioje rinkoje išvelgė trečdalis respondentų, daugiausia dėl per didelių kainų.

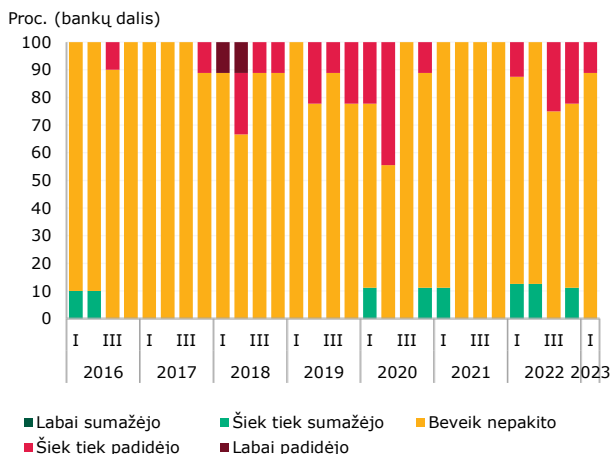
SKOLINIMAS ĮMONĖMS

1 pav. Įmonėms taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

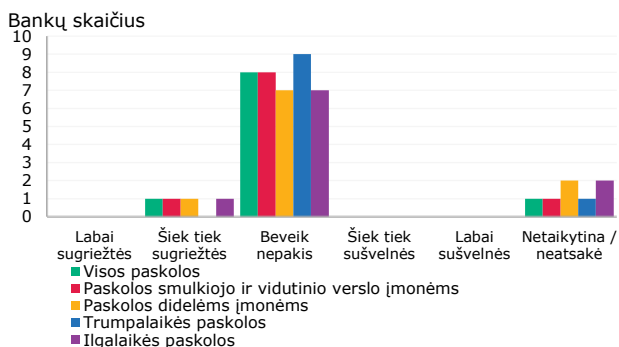
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

3 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito įmonių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

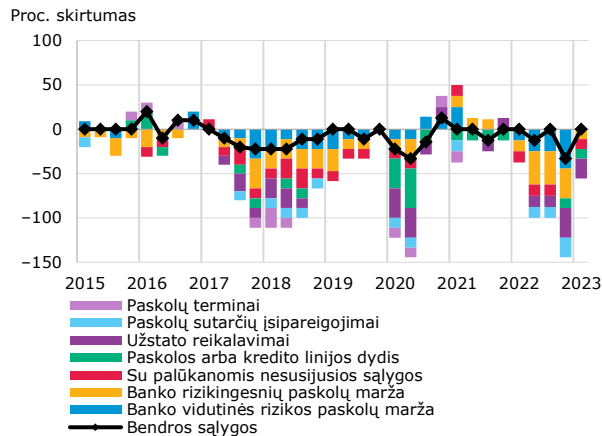
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

5 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis Jūsų banko taikomi paskolų įmonėms standartai?

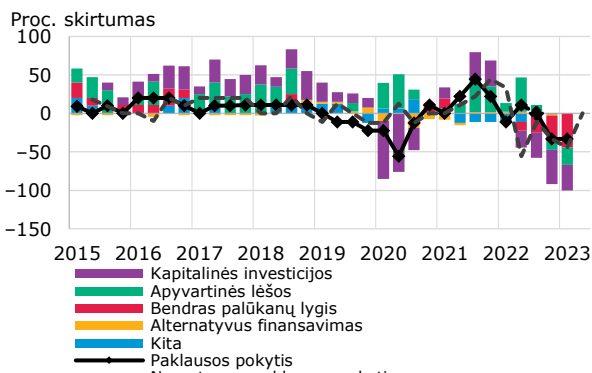
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

2 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo įmonėms sąlygos?

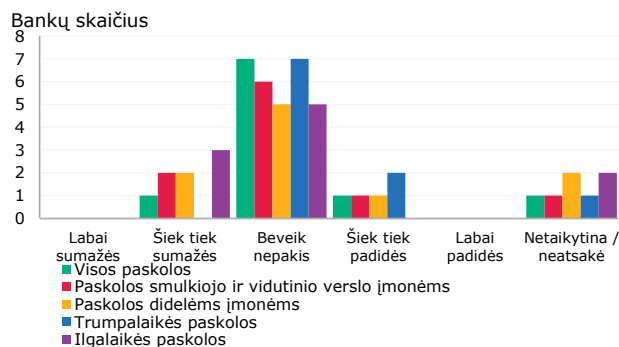
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

4 pav. Paskolų įmonėms paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro vidaus finansavimo, paskolų iš kitų bankų, paskolų iš nebankinių institucijų, obligacijų ir akcijų išleidimo kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro susiliejimų (įsigijimų) ir restruktūrizacijos bei skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priešasčių aritmetiniai vidurkiai. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

6 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų ir kredito linijų įmonėms paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

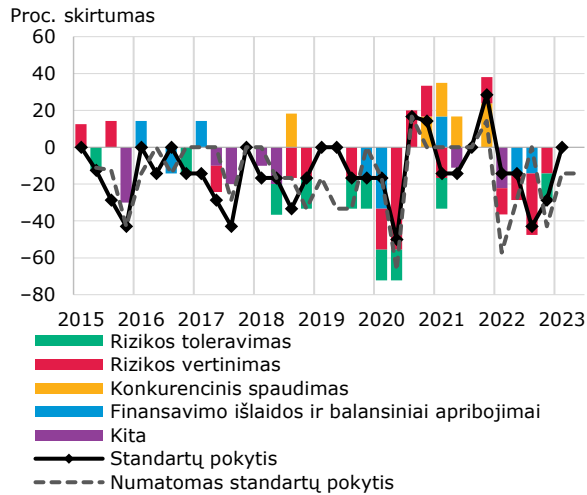

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

SKOLINIMAS NAMŲ ŪKIAMS

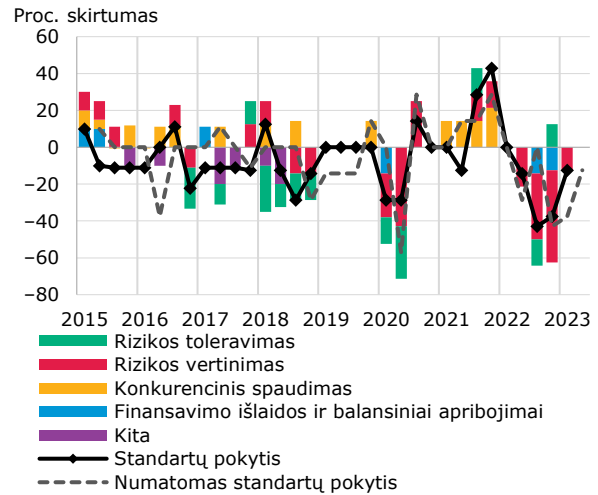
7 pav. Bankų namų ūkiams taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

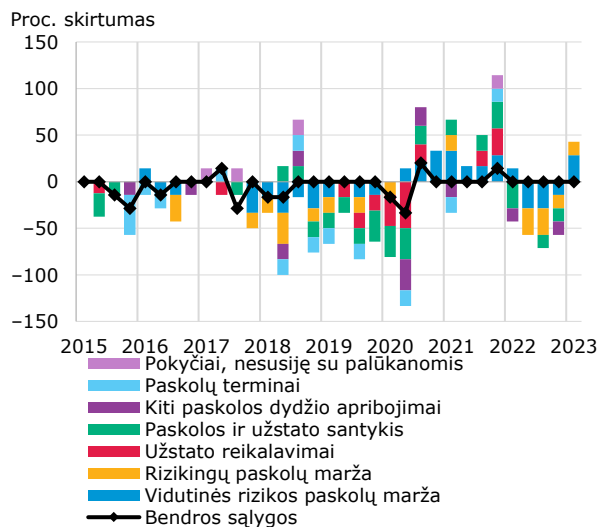
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

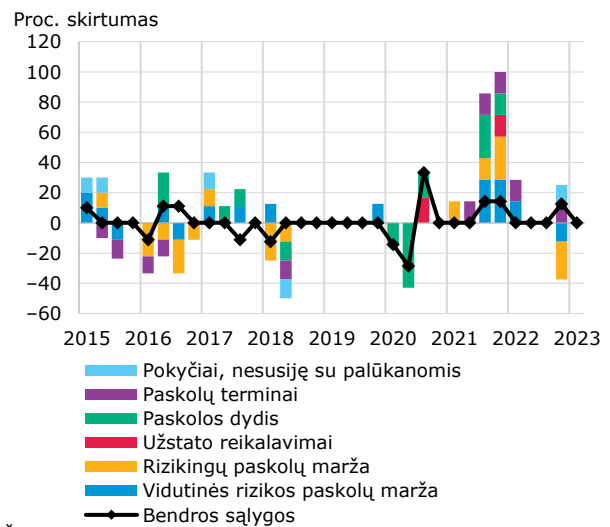
8 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo namų ūkiams sąlygos?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

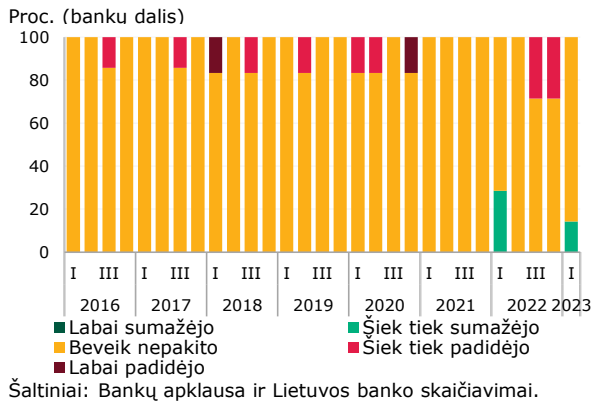
b) Vartojimo ir kitos paskolos

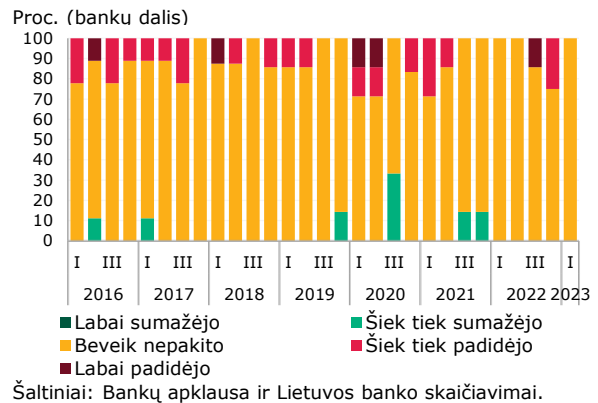
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

9 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito namų ūkių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

a) Būsto paskolos

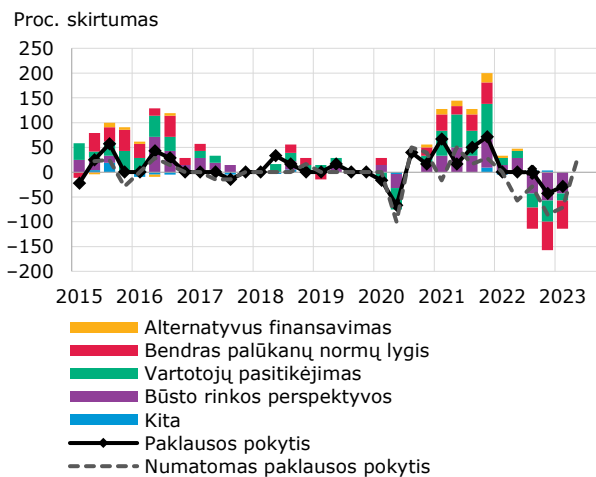

b) Vartojimo ir kitos paskolos

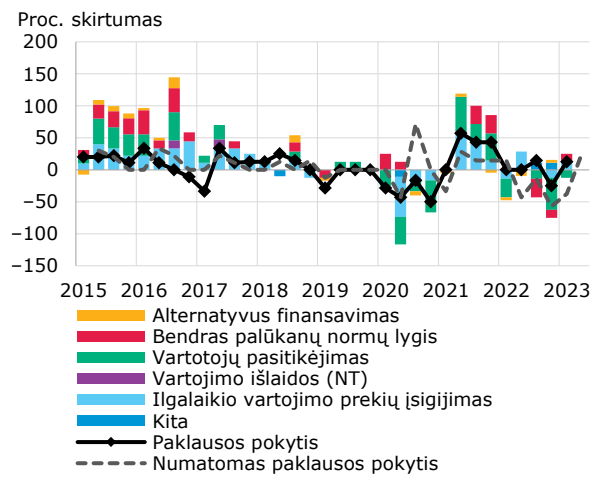
10 pav. Paskolų namų ūkiams paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

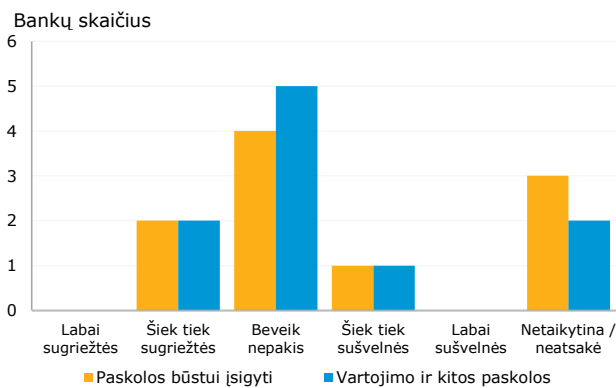
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro reguliacinio ir fiskalinio paskolų būstui įsigyti rinkos režimo, skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priežasčių aritmetinis vidurkis. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

b) Vartojimo ir kitos paskolos

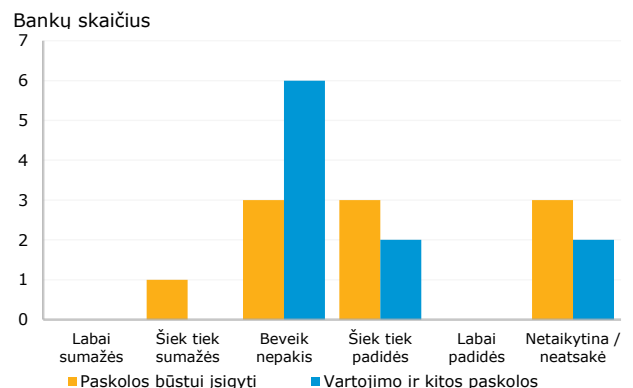
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. Vartojimo išlaidos (NT) – tai vartojimo išlaidos, finansuotos iš paskolos su įkeičiamu NT. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

11 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis kredito namų ūkiams standartai?

Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

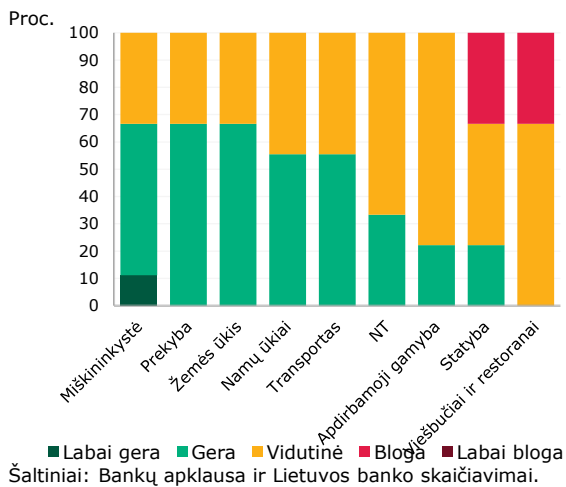
12 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

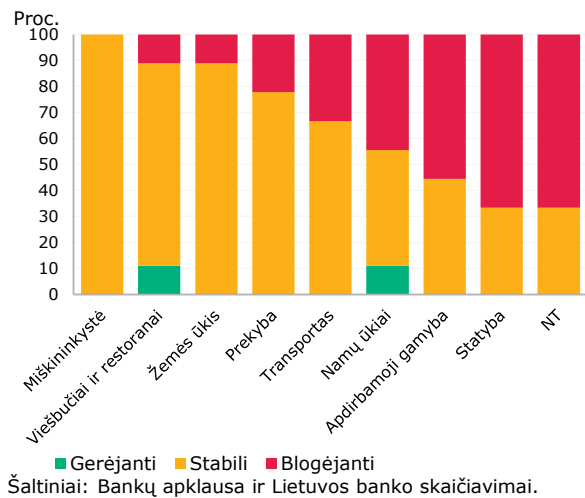
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

SKOLININKŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

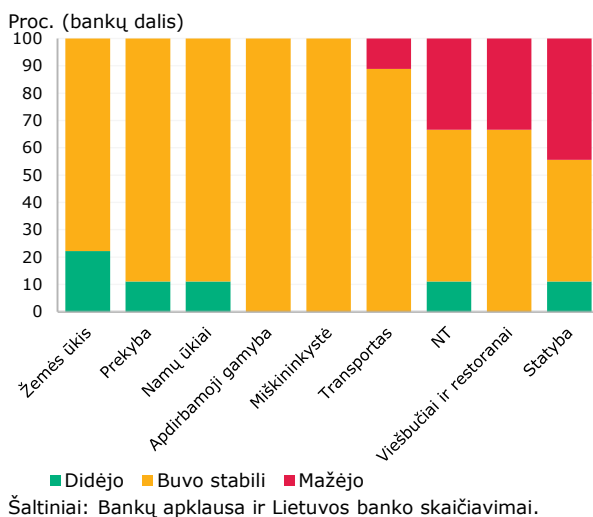
13 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinę būklę?

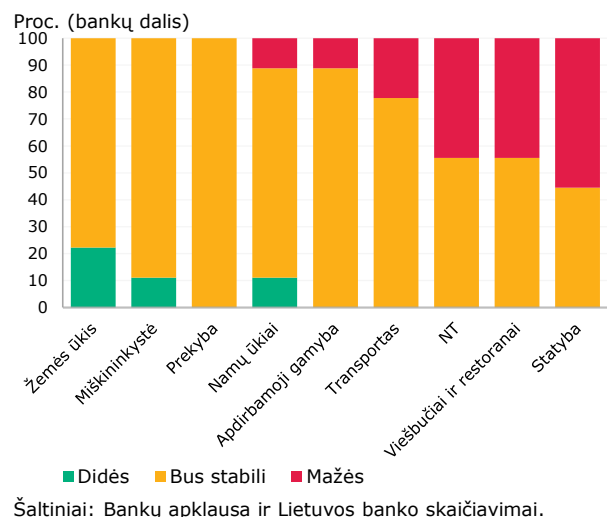
14 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinės būklės raidą?

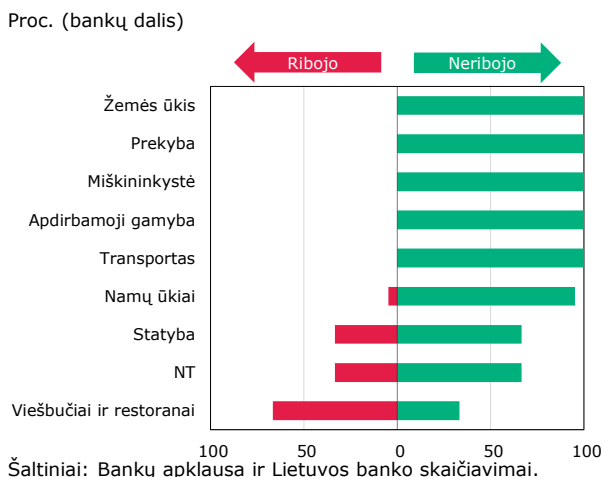
15 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

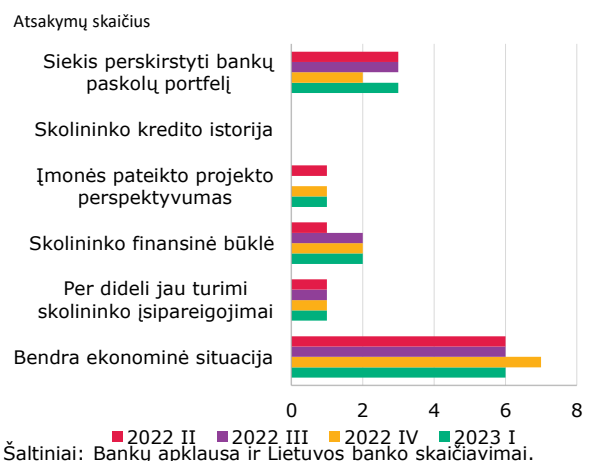
16 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

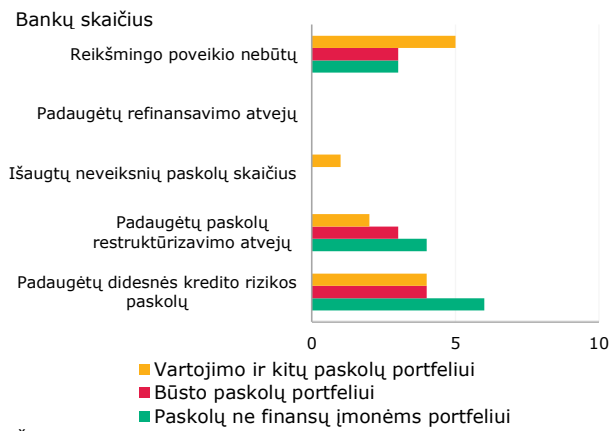
17 pav. Ar Jūsų bankas pastarąjį ketvirtį riboja paskolų kurios nors ekonominės veiklos įmonėms ar namų ūkiams teikimą?

18 pav. Jeigu Jūsų bankas riboja paskolų teikimą, kokios priežastys paskatino tai daryti?

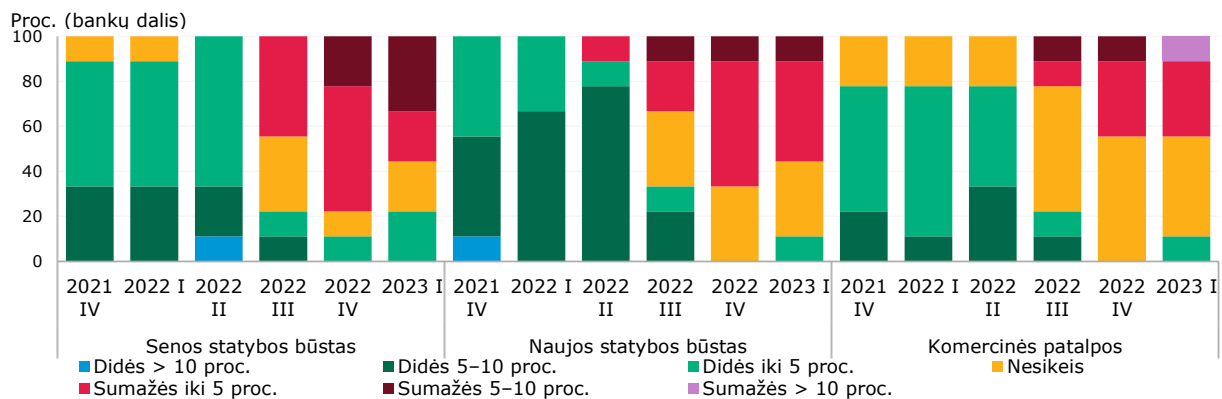
19 pav. Kokį poveikį Jūsų banko suteiktų paskolų portfeliams gali turėti kylančios pagrindinės palūkanų normos?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

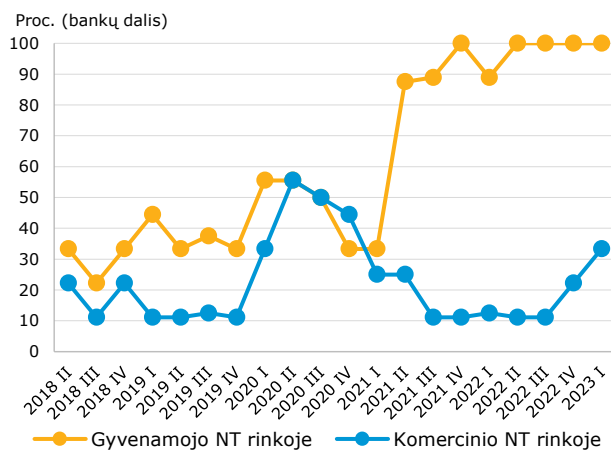
NEKILNOJAMOJO TURTO RINKOS RAIDA

20 pav. Kaip per artimiausius metus pasikeis NT kainos?

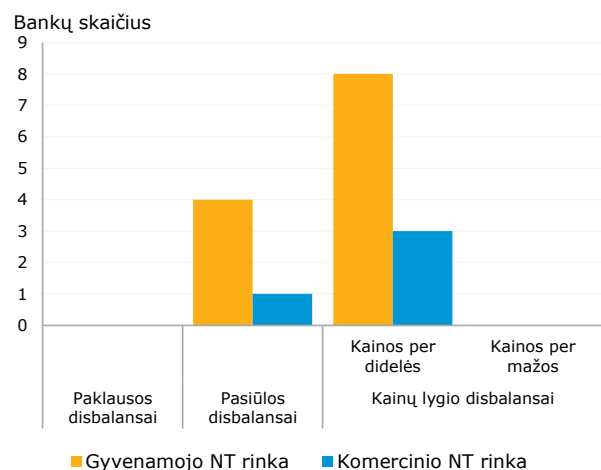
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

21 pav. Ar šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: bankų, išvelgiančių disbalansus NT rinkoje, dalis.

22 pav. Jei šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje, ar tai yra paklausos, ar pasiūlos disbalansai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.